

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen mukaan lapsi saisi yleensä Suomen kansalaisuuden, jos jompi kumpi vanhemmista on Suomen kansalainen. Esitys merkitsee kaksoiskansalaisuustapausten määrän kasvua. Tämän johdosta esitykseen on otettu säännökset Suomen kansalaisuuden menettämisestä eräin edellytyksin lapsen tultua täysi-ikäiseksi.

Lainmuutoksen tarkoituksena on saattaa lain-säädäntö erityisesti lasten kansalaisuusaseman

osalta yhdenmukaiseksi muissa pohjoismaissa voimassa olevan lainsäädännön kanssa. Lakiehdotus täyttää myös Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen vuonna 1979 hyväksymän kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleis-sopimuksen ratifiointiin kansalaisuuslainsäädännölle asettamat vaatimukset.

Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7
1. Nykyinen tilanne, sen arviointi ja uudistusehdotukset	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	7
1.1. Yleistä	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	9
1.2. Kansalaisuuden saaminen	4	3. Voimaantulo	9
1.3. Kaksoiskansalaisuus, Suomen kansalaisuuden menettäminen ja kansalaisuudesta vapauttaminen	4	4. Säättämisjärjestys	9
1.4. Nykyinen tilanne eräissä muissa maissa	5	LAKITEKSTI	10
2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	6	1. Laki kansalaisuuden muuttamisesta	10
2.1. Eduskunnan toivomukset	6	LIITE	13
2.2. Valmisteluelimet	6	Rinnakkaisteksti	13
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	6	1. Laki kansalaisuuden muuttamisesta	13
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	7		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne, sen arviointi ja uudistusehdotukset

1.1. Yleistä

Suomen kansalaisuuden saamista ja menettämistä koskevat säännökset sisältyvät 28 päivänä kesäkuuta 1968 annettuun kansalaisuuslakiin (401/68) ja kansalaisuusasetukseen (402/68).

Kansalaisuus tarkoittaa jäsenyyttä tietyssä valtiossa. Kansalaisille kuuluvat valtion kansalaisoikeudet ja vastaavasti heillä on myös kansalaisvelvollisuuksia tätä valtiota kohtaan. Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän ihmisoikeuksien julistuksen periaatteellisen kannanoton mukaan jokaisella on oikeus kansalaisuuteen. Kansalaisuus määräytyy kuitenkin kunkin valtion sisäisen lainsäädännön mukaan, ja valtioilla on oikeus määrätä haluamallaan tavalla, ketkä ovat sen kansalaisia. Kansalaisuudettomuustapausten vähentämistä koskeva yleissopimus hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa 30 päivänä elokuuta 1961. Suomi ei tosin ole liittynyt yleissopimukseen, mutta Suomen jo voimassa oleva kansalaisuuslainsäädäntö toteuttaa yleissopimuksen periaatteen; kansalaisuudettomuustapauksia ei Suomen lainsäädännön johdosta voi syntyä.

Suomen kansalaisuuslainsäädäntö on vanhaan toteuttanut periaatetta, jonka mukaan lapsen kansalaisuuden määräytymiseen vaikuttavat lapsen syntyperä ja vanhemman sukupuoli. Pääsääntöisesti aviolapsi saa isänsä kansalaisuuden ja avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi äitinsä kansalaisuuden. Erityisesti 1970-luvun lopulla voimistui näkemys, jonka mukaan vanhemmilla tulisi olla yhtäläinen oikeus antaa lapselleen kansalaisuutensa ja että lapsella tulisi olla yhtäläinen oikeus kummankin vanhemman kansalaisuuteen. Vaatimus naisten ja miesten yhtäläisistä oikeuksista myös kansalaisuusasioissa sisältyy Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen 18 päivänä joulukuuta 1979 hyväksymään kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen. Suomen kansalaisuuslainsäädäntö toteuttaa jo nykyisellään sukupuolten tasa-arvoa

siltä osin, että avioliitto ei enää välittömästi ja naisten tahdosta riippumatta vaikuta hänen kansalaisuuteensa (yleissopimuksen 9 artiklan 1 kappale). Nykyinen lainsäädäntö ei sen sijaan toteuta vanhempien tasa-arvoista asemaa lapsen kansalaisuuden määräytymiseen nähden (yleissopimuksen 9 artiklan 2 kappale).

Suomen hallituksen 29 päivänä huhtikuuta 1980 hyväksymässä ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi YK:n naisten vuosikymmenen jälkipuoliskolla 1980—1985 todetaan, että Suomi allekirjoittaa yleissopimuksen ensi tilassa ja ryhtyy tarpeen mukaan myös lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, jotta yleissopimus voitaisiin ratifioida mahdollisimman pian (ohjelman kohta 2.6). Suomen hallituksen tasa-arvo-ohjelma edellyttää myös kansalaisuutta koskevan lainsäädännön tarkistamista sukupuolten tasa-arvon pohjalta (kohta 4.3). Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen Kööpenhaminassa 17 päivänä heinäkuuta 1980. Tätä esitystä valmisteltaessa on yleissopimuksen kansalaisuutta koskevalle lainsäädännölle asettamat vaatimukset otettu huomioon.

Vanhempien tasa-arvoisuuden periaatteen lisäksi nykyinen kansalaisuuslainsäädäntö on ristiriidassa lasten oikeudellisen yhdenvertaisuuden periaatteen kanssa, jonka mukaisesti lapsia ei syntyperän perusteella aseteta lainsäädännössä erilaiseen asemaan. Lapsen edun tulee kuitenkin olla määrävänä kansalaisuuslainsäädäntöä kehitettäessä (Pohjoismaiden neuvoston suositus 6/1970).

Lasten oikeudellisen yhdenvertaisuuden ja vanhempien tasa-arvoisuuden toteuttamiseksi ehdotetaan lapsen kansalaisuuden määräytymisperusteita muutettavaksi siten, että lasten kansalaisuus määräytyy yhdenmukaisin perustein riippumatta lapsen syntyperästä (sukuasemasta) ja vanhemman sukupuolesta.

Ehdotetusta lainmuutoksesta aiheutuu kaksoiskansalaisuustapausten määrän huomattava kasvu lapsen saadessa kummankin vanhempansa kansalaisuuden. Niiden haittojen vähentämiseksi, joita kaksoiskansalaisuudesta aikuisiällä saattaa aiheutua muun muassa asevelvollisuuden, verotuksen

ja valtion turvallisuuskysymysten yhteydessä, esitys sisältää uudet säännökset myös kansalaisuuden menettämisestä.

1.2. Kansalaisuuden saaminen

Henkilö saa Suomen kansalaisuuden syntyessään, vanhempien solmiessa avioliiton, hakemuksesta tai ilmoitusmenettelyin.

Kansalaisuuden saaminen syntyessä. Voimassa olevan kansalaisuuslain mukaan Suomen kansalaisuuden saa syntyessään aviolapsi, jonka isä on Suomen kansalainen. Aviolapsi, jonka äiti on Suomen kansalainen, ei syntyessään saa Suomen kansalaisuutta paitsi siinä tapauksessa, että lapsi ei saa syntyessään minkään muun valtion kansalaisuutta. Sitä vastoin avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, jonka äiti on Suomen kansalainen, saa syntyessään Suomen kansalaisuuden. Lapsi, joka syntyy Suomessa ja joka ei saa syntyessään minkään muun valtion kansalaisuutta, saa Suomen kansalaisuuden.

Suomen kansalaisten ulkomaalaisten kanssa solmimien avioliittojen määrä on kasvanut. Valtaosassa näistä nainen on Suomen kansalainen. Näissä avioliitoissa lapsen kansalaisuus määräytyy epätydyttävästi, kun lapsi ei saa äitinsä kansalaisuutta. Esimerkiksi Helsingissä vuonna 1980 rekisteröidyssä Suomen kansalaisen ja ulkomaalaisen solmimassa avioliitossa nainen oli Suomen kansalainen 325 tapauksessa, mies 54 tapauksessa. Vuoden 1981 vastaavat luvut olivat 374 ja 44.

Eraistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain (379/29) mukaan vanhempien ja lasten väliset oikeussuhteet määräytyvät sen valtion lain mukaan, johon he kuuluvat. Jos vanhemmat tai toinen heistä ja lapsi ovat eri valtioiden kansalaisia, määräytyvät oikeussuhteet lapsen kansalaisuusvaltion lainsäädännön mukaan. Mikäli tästä lainsäädännöstä ei voida saada selkoa, sovelletaan kuitenkin Suomen lakia. Ehdottomuusperiaatteen mukaan ei Suomessa kuitenkaan voida soveltaa sellaista vieraan lain säännöstä, joka on ristiriidassa oman oikeusjärjestelmämme peruseriaatteiden kanssa.

Edellä mainittujen haittojen poistamiseksi ja tasa-arvoisuuden vaatimuksen toteuttamiseksi ehdotetaan kansalaisuuslakia muutettavaksi siten, että lapsi saisi Suomen kansalaisuuden, jos toinen vanhemmista on Suomen kansalainen. Lakiehdotuksen mukaan lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden aina, jos lapsen äiti on Suomen kansalainen. Jos lapsen isä on Suomen

kansalainen ja avioliitossa äidin kanssa, saa lapsi syntyessään Suomen kansalaisuuden.

Kansalaisuuden saaminen hakemuksesta tai ilmoittamalla. Vieraan valtion kansalainen tai kansalaisuudeton voi saada Suomen kansalaisuuden joko hakemuksesta tai ilmoittamalla. Hakemuksesta tapahtuvan kansalaistamisen edellytykset ovat harkinnanvaraisia, kun taas ilmoitusmenettelyllä kansalaisuuden saa jokainen, joka täyttää laissa täsmällisesti asetetut edellytykset. Hakemuksesta tapahtuvaa kansalaistamista koskeviin säännöksiin esitetään lähinnä lakitekniisiä muutoksia. Ilmoituksesta tapahtuvaa kansalaisuuden saamista koskevia säännöksiä esitetään sitä vastoin täydennettäväksi lasten oikeudellisen yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti uusilla säännöksillä siten, että lapsi, jonka oikeudellinen suhde vanhempiinsa vahvistetaan vasta hänen syntymänsä jälkeen isyyden vahvistamisella tai lapseksiottamisella, saa ilmoitusmenettelyin Suomen kansalaisuuden.

Samoin sisältää ehdotettu uusi 8 a § säännöksen, jonka mukaan entinen Suomen kansalainen eräin edellytyksin saa ilmoittamalla kansalaisuutensa takaisin muutettuaan pysyvästi asumaan Suomeen. Voimassa olevan 5 §:n määräaikoja esitetään lyhennettäväksi siten, että määräajat olisivat yhdenmukaiset Norjan, Ruotsin ja Tanskan lainsäädännössä olevien vastaavien määräaikojen kanssa.

Suomen kansalaisuuden sai:

vuonna	hakemuksesta	ilmoitusmenettelyin	yhteensä
1979	424	104	528
1980	487	150	637
1981	584	215	799

1.3. Kaksoiskansalaisuus, Suomen kansalaisuuden menettäminen ja kansalaisuudesta vapauttaminen

Kaksoiskansalaisuustapausten määrä tulee lainmuutoksen johdosta merkittävästi kasvamaan, kun lapsi saa molempien vanhempiensa kansalaisuuden. Kansalaisuuden menettämissäännösten puuttuminen tai niiden toteutumisen tehotomuus puolestaan aiheuttaa monikansalaisuustapauksia seuraavissa sukupolvissa. Koska kansalaisuudesta aiheutuu oikeuksien lisäksi myös velvollisuuksia kansalaisuusvaltiota kohtaan, on niin yksilön kuin valtionkin edun mukaista pystyä luotettavasti ja kohtuullisen yksinkertaisesti sel-

vittämään kansalaisuussuhde. Pohjoismaisessa kansalaisuuslainsäädännössä ja kansalaistamiskäytännössä on toisaalta ollut tärkeänä ja perustavanlaatuisena periaatteena kaksoiskansalaisuuden välttäminen. Yleisesti on nyttemmin kuitenkin katsottu, että alaikäiselle ei ole kaksois- tai monikansalaisuudesta haittaa.

Valtioilla on niin sanottu suojeluoikeus ulkomailla oleviin kansalaisiinsa nähden eli oikeus muun muassa valvoa kansalaistensa etua vieraassa valtiossa. Tämän johdosta ulkomailla olevat Suomen kansalaiset voivat turvautua diplomaattiseen suojeluun. Kaksoiskansalaisia koskee se kansainvälisen oikeuden sääntö, jonka mukaan kummallakin kansalaisuusvaltiolla on periaatteessa samat oikeudet kansalaisiinsa nähden suojeluoikeuden toteuttamisessa. Ristiriitatapauksissa toinen kansalaisuusvaltio ei ole oikeutettu harjoittamaan suojeluoikeutta kaksoiskansalaisen toista kansalaisuusvaltiota vastaan hänen oleskellessaan tämän alueella. Kansalaisuusvaltio pitää häntä omana kansalaisenaan eikä salli vieraan valtion puuttua sisäisiin asioihinsa. Kolmannet valtiot kohtelevat kaksoiskansalaisia ikään kuin heillä olisi vain yksi kansalaisuus. Sen, kumman kansalaisuuden heillä katsotaan olevan, ratkaisee kolmannen valtion sisäinen lainsäädäntö tai tavanomainen oikeus.

Nykyisen lainsäädännön mukaan Suomen kansalaisuuden menettää henkilö, joka saa vieraan valtion kansalaisuuden joko hakemuksesta tai annettuaan siihen nimenomaisen suostumuksensa taikka ryhdyttyään vieraan valtion palvelukseen. Alle 18-vuotias naimaton henkilö menettää Suomen kansalaisuuden saadessaan vieraan valtion kansalaisuuden sen johdosta, että hänen vanhempansa, jos hänen huoltonsa kuuluu heille, tai toinen heistä, jos hänen huoltonsa kuuluu tälle yksin, saavat vieraan valtion kansalaisuuden edellä mainitulla tavalla. Alle kahdeksantoista vuoden ikäinen naimaton lapsi, joka saa vieraan valtion kansalaisuuden sen johdosta, että hänen vanhempansa solmivat avioliiton, menettää Suomen kansalaisuuden vain muuttaessaan maasta alle kahdeksantoistavuotiaana, jos hän tällöin on vieraan valtion kansalainen.

Kaksoiskansalaisuudesta aiheutuvien ongelmien välttämiseksi ehdotetaan ensiksi, että henkilö, joka syntyessään on saanut myös toisen valtion kansalaisuuden, menettää saavuttaessaan 19—22 vuoden iän Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden menettäminen koskee myös hänen lastaan. Edellytyksenä on tätä sovellettaessa, että Suomi on tehnyt tästä erityisen sopimuksen vieraan valtion kanssa. Toiseksi ehdotetaan, että

ulkomailla syntynyt ja siellä asuva Suomen kansalainen, jolla ei ole mitään siteitä taikka jolla on vain hyvin heikko side Suomeen, menettää Suomen kansalaisuuden saavuttaessaan 22 vuoden iän. Kansalaisuuden säilyttämistä voidaan kuitenkin hakea, vaikka tällaista yhteyttä ei olisi-kaan.

Kuinka moni suomalainen menettää vuosittain Suomen kansalaisuuden ulkomailla, ei ole tiedossa, koska tätä koskevien tietojen antamisesta ei ole tähän mennessä tehty sopimuksia Suomen ja vieraiden valtioiden kesken. Tilannetta kuitenkin parantaa se seikka, että Suomen ulkomailla olevat edustustot ovat kesäkuussa 1982 ottaneet käyttöön lomakkeet, joiden avulla edustustot mahdollisuuksien mukaan vastaanottavat, keräävät ja välittävät väestökisteriin merkittävät tiedot toimialueellaan asuvista Suomen kansalaisista.

Voimassa olevan lain mukaan kansalaisuudesta voidaan vapauttaa henkilö, joka on sekä Suomen että vieraan valtion kansalainen. Säännöstä esitetään täsmennettäväksi siten, että viranomaisten harkintavaltaa korostetaan säännöksessä.

Suomen kansalaisuudesta vapautettiin 4 henkilöä vuonna 1979, samoin 4 vuonna 1980 ja 3 vuonna 1981.

1.4. Nykyinen tilanne eräissä muissa maissa

Pohjoismaat. Norja, Ruotsi ja Tanska ovat yhteistyössä tapahtuneen valmistelun pohjalta jo muuttaneet yhdenmukaisesti kansalaisuuslainsäädäntöään siten, että lapsi saa syntyessään aina äitinsä kansalaisuuden. Muutokset tulivat voimaan Tanskassa 1 päivänä tammikuuta sekä Norjassa ja Ruotsissa 1 päivänä heinäkuuta 1979.

Muista pohjoismaista ainoastaan Ruotsin kansalaisuuslakiin on otettu säännös, jonka mukaan avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi voi määrätyn edellytyksin saada ilmoittamalla isänsä kansalaisuuden. Säännös ottolapsen mahdollisuudesta saada kansalaisuus ilmoittamalla sisältyy vuorostaan vain Tanskan lakiin.

Kansalaisuuden menettää Norjan, Ruotsin ja Tanskan lakien mukaan henkilö, joka saa toisen valtion kansalaisuuden hakemuksesta tai nimenomaisen suostumuksen perusteella taikka vastaanottamalla julkisen viran toisessa maassa. Samoin menettää alle 18-vuotias naimaton lapsi kansalaisuutensa saadessaan toisen valtion kansalaisuuden sen johdosta, että hänen vanhempansa, jolle

lapsen huolto kuuluu, saa vieraan valtion kansalaisuuden edellä mainitulla tavalla.

Suomen kansalaisuuslaki eroaa Norjan, Ruotsin ja Tanskan laeista siinä, että Suomen kansalaisuuden menettää alle 18-vuotias lapsi, joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että hänen vanhempansa solmivat avioliiton keskenään. Suomen kansalaisuuden hän menettää kuitenkin vain muuttaessaan maasta alle 18-vuotiaana, jos hän tällöin on vieraan valtion kansalainen.

Norjan, Ruotsin ja Tanskan laeissa on jo ennestään säännös, jonka mukaan ulkomailla syntynyt näiden valtioiden kansalainen menettää automaattisesti kansalaisuutensa täyttäessään 22 vuotta, jollei hän ole koskaan asunut kyseisessä maassa eikä hänen olosuhteensa myöskään osoita yhteenkuuluvuutta maahan. Kansalaisuuden säilyttämistä voi kuitenkin hakea ennen 22 vuoden iän saavuttamista.

Koska lapsen kansalaisuuden määräytyminen on säännelty uudestaan, näiden maiden lakeihin on katsottu tarpeelliseksi ottaa uusi säännös, jonka mukaan toisen valtion kanssa voidaan sopia, että syntyessä saatu kaksoiskansalaisuus lakkaa 19—22 vuoden iässä.

Kummassakin edellä mainitussa tapauksessa kansalaisuuden menettäminen koskee myös asianomaisen alle 18-vuotiasta lasta, paitsi jos tämä sen johdosta tulisi kansalaisuudettomaksi.

Eräät muut maat. Kanadan, Puolan, Ranskan, Saksan liittotasavallan, Sveitsin, Tšekkoslovakian ja Unkarin kansalaisuuslainsäädäntöä on muutettu siten, että lapsi saa kyseisen valtion kansalaisuuden, kun jompi kumpi vanhemmista on sen kansalainen. Neuvostoliiton ja Jugoslavian kansalaisuuslaissa ei välttämättä uloteta tätä vaikutusta ulkomailla syntyneeseen lapseen, jonka vanhemmista vain toinen on tämän valtion kansalainen.

2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

2.1. Eduskunnan toivomukset

Kansanedustaja Aallon ym. toivomusaloitteessa (toivomusaloite n:o 1/1977 vp.) kiinnitettiin huomiota siihen, että Suomen kansalaisen ja ulkomaalaisen kesken solmitussa avioliitossa syntyvät lapset joutuvat kansalaisuutensa suhteen eriarvoiseen asemaan sen perusteella, kumpi vanhemmista on suomalainen. Tämän vuoksi toivomusaloitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin miesten ja naisten

tasa-arvoisuuden toteuttamiseksi kansalaisuuslainsäädännössä.

2.2. Valmisteluelimet

Sisäasiainministeriö asetti 16 päivänä toukokuuta 1979 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia selvitys kansalaisuuslain muutostarpeesta sekä tehdä ehdotukset tarvittaviksi toimenpiteiksi. Työryhmän tuli erityisesti kiinnittää huomiota lasten ja puolisoitten kansalaisuusasemaan sekä ottaa huomioon muissa pohjoismaissa oleva kansalaisuuslainsäädäntö ja lainsäädännön uudistusehdotukset. Työryhmä jätti ehdotuksen 31 päivänä lokakuuta 1980 (moniste 31.10.1980).

Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunnot ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työvoimaministeriöltä, Helsingin, Tampereen ja Turun poliisilaitoksilta, Espoon ja Vantaan piirin nimismiehiltä, Suomen Kunnallislitoltta, Suomen Kaupunkiliitoltta, Finlands svenska kommunförbundet, tasa-arvoasiain neuvottelukunnalta, Kokoomuksen Naisten Liitto r.y.:ltä, Keskustapuolueen Naiset r.y.:ltä, Liberaalisen Kansanpuolueen Naiset r.y.:ltä, Sosialidemokraattisilta naisilta, Suomen Naisten Demokraattinen Liitto r.y.:ltä, Kehittyvän Suomen Naiset r.y.:ltä, Naisjärjestöjen Keskusliitto r.y.:ltä, Svenska Kvinnoförbundet r.f.:ltä, Marttaliitto r.y.:ltä, Lastensuojelun Keskusliitto r.y.:ltä ja Pelastakaa lapset r.y.:ltä. Annetuista lausunnoista on sisäasiainministeriössä laadittu tiivistelmä (moniste 13.4. 1981). Lausunnoissa on yleisesti pääpiirteittäin kannatettu kansalaisuuslakityöryhmän esittämiä muutosehdotuksia.

Sisäasiainministeriö asetti 22 päivänä kesäkuuta 1981 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi kansalaisuuslain muuttamisesta erityisesti ottaen huomioon kansalaisuuslakityöryhmän asiasta laatiman selvityksen sekä siitä hankitut lausunnot sekä kiinnittäen huomiota muihin kansalaisuuslainsäädännön muutostarpeisiin.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Lainmuutos ei aiheuta organisatorisia muutoksia. Lakia soveltavat vastaisuudessakin samat viranomaiset kuin nykyisin.

Suomen kansalaisuuden selvittämistapaukset lisääntyvät lainmuutoksen johdosta. Erityisesti

siirtymäsäännösten nojalla tehtävät ilmoitukset aiheuttavat sisäasiainministeriön ulkomaalaistoisuudessa henkilökunnan lisätarvetta. Työvoiman riittämättömyydestä seuraa kansalaisuusasioiden käsittelyaikojen piteneminen, millä puolestaan on oikeusturvaa heikentävä vaikutus. Ainakin siirtymäkauden ajaksi toimiston henkilökunnan

esityksestä johtuva lisätarve on vähintään kolme henkilöä.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Uudistuksella ei ole valtionaloudellisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälässä määritellään ne perusteet, joilla lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden. Voimassa olevaan säännökseen verrattuna kansalaisuuden saamista koskevat perusteet ehdotetaan muutettaviksi siten, että lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden aina, jos äiti on Suomen kansalainen. Samoin lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden, jos isä on Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen (ulkomaalaisen) äidin kanssa.

Ehdotettu 2 ja 3 kohta ovat yhdenmukaiset isyyslain 2 §:n (351/80) säännösten kanssa, jotka määrittävät, milloin aviomies on lapsen isä.

3 §. Voimassa olevan lain 3 §:n säännös on säilytetty pääsäännön osalta muuttamattomana. Suomalaisen miehen ja ulkomaalaisen naisen yhteinen, ennen avioliittoa syntynyt lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos isyys on vahvistettu ja hänen vanhempansa ovat solmineet avioliiton keskenään. Lapsi saa Suomen kansalaisuuden siitä päivästä, jona nämä molemmat edellytykset ovat täyttyneet; isyyden vahvistamisen ja avioliiton solmimisen keskinäisellä järjestyksellä ei tässä suhteessa ole merkitystä.

Ehdotuksen mukaan kansalaisuuden saamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että lapsen huolto kuuluu molemmille vanhemmille tai toiselle heistä. Tällä estetään lapsen kansalaisuuden muuttuminen ilman muuta tapauksissa, joissa lapsen oikeudellinen huolto kuuluu muille kuin lapsen vanhemmille ja kansalaisuuden muuttuminen vanhempien aviotumisen perusteella saattaa olla vastoin lapsen etua. Jos tällaisessa tapauksessa lapselle halutaan Suomen kansalaisuus,

huoltaja voi sitä hakea 4 §:n 2 momentin mukaisesti.

3 a §. Ehdotuksen mukaan Suomen kansalaisuuden saa ilmoituksesta myös suomalaisen miehen avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi silloin, kun isyys on vahvistettu. Lisäedellytykset olisivat samat kuin voimassa olevien säännösten mukaan lapsen saadessa Suomen kansalaisuuden vanhempiensa kansalaistamisen seurauksena. Isän tulee olla osallisena lapsen huollossa sekä lapsen asua pysyvästi Suomessa ja olla alle 18 vuotta sekä naimaton.

3 b §. Nykyään ottolapsi, joka on vieraan valtion kansalainen tai kansalaisuudeton, on voinut saada Suomen kansalaisuuden hakemuksesta. Käytännössä ei ole vaadittu, että ottolapsi olisi asunut 4 §:ssä tarkoitetun ajan Suomessa, vaan kansalaistamishakemus on voitu tehdä heti, kun lapseksiottaminen on vahvistettu pätevästi. Kuitenkin on edellytetty, että ottovanhemmat tai toinen heistä on Suomen kansalainen. Hakemuksesta on myös ulkomailla asuva ottolapsi voitu kansalaistaa.

Lasten yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti sekä ottolapsen oikeusturvan parantamiseksi ehdotetaan, että ottolapsi saa Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta. Ilmoitus on tehtävä ennen kuin lapsi täyttää 18 vuotta. Pykälää sovellettaisiin niin Suomessa kuin ulkomailla asuviin ottolapsiin.

4 §. Nykyistä 7 §:n 1 momenttia asiallisesti vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi 4 §:n 4 momentiksi. Säännöstä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että kansalaistamispäätöksessä tulee nimenomaisesti mainita, ketkä kansalaistettavan lapsista hänen ohellaan saavat Suomen kansalai-

suuden ja keitä heistä kansalaistaminen ei koske. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä.

5 §. Niitä edellytyksiä, joilla ulkomaalainen tai kansalaisuudeton saa Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta, ehdotetaan lievennettäväksi niin, että Suomessa asumista koskeva vähimmäisaika olisi yhteensä kymmenen vuotta. Voimassa olevan säännöksen mukaan edellytetään maassa asumista syntymästä saakka. Tämä on merkinty sitä, että Suomen kansalaisuuden on voinut saada se, joka on asunut maassa pääsäännön mukaan vähintään 21 vuotta. Muutettuna säännös vastaa Norjan, Ruotsin ja Tanskan vastaavia säännöksiä.

Koska säännös on jaettu entisen yhden momentin sijasta kahdeksi momentiksi, viittaus 3 momenttiin ehdotetaan muutettavaksi.

Muiden pohjoismaiden kansalaisiin sovellettaisiin kuitenkin 10 § säännöksiä.

6 §. Säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi sanoilla "maasta muutettuaan", mikä olisi nykyistä käytäntöä vastaava täsmennys.

7 §. Pykälään 1 momenttia asiallisesti vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi 4 §:ään.

Pykälää ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos kumpi tahansa hänen vanhemmistaan saa ilmoittamalla Suomen kansalaisuuden. Tämä seuraa lapsen kansalaisuuden määrytymistä koskevan periaatteen johdonmukaisesta noudattamisesta.

Ehdotuksen mukaan lapsi ei kuitenkaan saisi Suomen kansalaisuutta, jos hänen vanhempansa, joka tulee Suomen kansalaiseksi ja on lapsen huoltaja, sitä vastustaa.

8 §. Suomen kansalainen voi solmiessaan avioliiton tai päästäkseen muuttamaan puolisonsa kansalaisuusvaltioon joutua tahtomattaan suostumaan siihen, että hänen kansalaisuutensa samalla muuttuu. Tästä syystä on haluttu korostaa suostumuksen merkitystä lisäämällä 1 kohtaan sana "vapaachtoisesti". Vapaachtoisuuden puuttumisella tarkoitetaan lakia sovellettaessa luotettavaa viranomais selvitystä siitä, että kansallinen laki tosiasiallisesti pakottaa antamaan suostumuksen. Sana "ilmoittamalla" on lisätty pykälän 1 kohtaan selvyuden vuoksi ja vastaa nykyistä lain soveltamiskäytäntöä. Pykälän 3 kohtaa ehdotetaan kielellisesti selvennettäväksi muun muassa jakamalla se kahteen alakohtaan.

Koska pykälän 4 kohta on ristiriidassa ehdotettujen lapsen kansalaisuuden määrytymisperusteiden kanssa, se ehdotetaan poistettavaksi.

8 a §. Uusista kansalaisuuden määrytymisperusteista johtuvien kaksoiskansalaisuuksien pur-

kamiseksi ehdotetaan, että vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella kansalaisuus määräytyisi sen mukaan, kummassa sopimusvaltiossa henkilö, joka on syntymän perusteella molempien sopimusvaltioiden kansalainen, on juuri täysi-ikäiseksi tultuaan asunut. Jos henkilö asuu muussa kuin sopimusvaltiossa, sovelletaan 8 a §:n sijasta 8 b §:ssä säädettyjä kansalaisuuden menettämisperusteita.

8 b §. Pykälän mukaan ulkomailla syntynyt Suomen kansalainen, jolla ei ole ollut yhteyksiä Suomeen tai jonka yhteydet Suomeen ovat olleet vähäiset, menettäisi 22 vuotta täyttäessään Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla. Hän säilyttäisi kuitenkin Suomen kansalaisuuden toisen kansalaisuuden ohella ilman eri toimenpiteitä, jos hän on asunut Suomessa taikka hänellä on ollut muu liittymä Suomeen, esimerkiksi hän on käynyt koulua, opiskellut tai suorittanut asevelvollisuutensa Suomessa tai muuten oleskellut Suomessa niin säännöllisesti, että sen voidaan katsoa osoittavan selvää yhteenkuuluvaisuutta Suomeen. Säännöksen tarkoituksena on ennen muuta katkaista lapselle vanhemmalta periytynyt kansalaisuus silloin, kun lapsella ei ole enää mitään yhteyttä Suomeen. Kansalaisuuden periytyminen sukupolvelta toiselle ei vastaa sen enempää kansalaisen kuin valtionkaan etua.

Vaikka edellä kuvattua yhteyttä Suomeen ei olisikaan, Suomen kansalaisuuden säilyttämistä 2 momentin mukaan hakea se, joka voi menettää kansalaisuuden 1 momentin nojalla, ennen kuin hän täyttää 22 vuotta. Laissa ei ole haluttu määritellä nimenomaisia perusteita Suomen kansalaisuuden säilyttämiselle, vaan ne on jätetty viranomaisen harkinnasta riippuviksi.

9 §. Suomen kansalaisuudesta vapauttamiseen tulee esityksen mukaan aina suostua, milloin hakija asuu pysyvästi ulkomailla. Säännökseen on haluttu ottaa edellä mainittu lisäselventämällä rajaa niiden tapausten välillä, joissa viranomaisella on harkintavaltaa ja niiden, joissa sitä ei ole.

Koska vieraan valtion kansalaisuuden saamisen ehtona saattaa olla toisen valtion kansalaisuudesta vapautuminen, voitaisiin ehdotuksen mukaan vapauttamispäätös antaa myös ehdollisena.

10 §. Pykälän 6 momentissa oleva viittaus 7 §:n 2 momenttiin muutetaan viittaukseksi 7 §:ään, jossa muutettuna ei ole enää useampia momenteja.

11 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi kansalaisuuden menettämispäätöstä koskeva 2 momentti. Lisäys johtuu 9 §:n muutoksesta.

Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi viittauksilla niihin pykäliin, jotka koskevat kansalaisuuden saamista ilmoituksesta. Ilmoitus olisi tehtävä kuten nykyisinkin kirjallisesti sisäasiainministeriölle.

12 a §. Pykälään otetun pääsäännön mukaan alaikäisen puhevaltaa hänen kansalaisuuttaan koskevissa asioissa käyttää huoltaja yksin. Säännös merkitsee poikkeusta hallintomenettelystä annetun lain (598/82) 16 §:n 3 momentin pääsääntöön 15 vuotta täyttäneen alaikäisen ja hänen huoltajansa rinnakkaisesta puhevallasta alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta koskevassa asiassa. Pykälän 2 momentin mukaan on 15 vuotta täyttänyttä kuitenkin aina kuultava huoltajan tekemän hänen kansalaisuuttaan koskevan hakemuksen tai ilmoituksen johdosta. Jos 15 vuotta täyttänyt ilmoittaa vastustavansa Suomen kansalaisuuden saamista tai siitä vapauttamista, ei kansalaisuusasiaa voida ratkaista vastoin hänen tahtoaan. Täten huoltajalle annettu oikeus yksin käyttää 15 vuotta täyttäneen puhevaltaa rajoittaa ainoastaan kansalaisuutta koskevan hakemuksen tai ilmoituksen tekemistä.

Jos lapsella on useampia huoltajia, tulee heidän itse huolehtia keskinäisestä ilmoittamisvelvollisuudestaan. Muille huoltajille tehdystä ilmoittamisesta tulee liittää selvitys hakemukseen tai ilmoitukseen.

Kun joku huoltajista yksin tekee ilmoituksen tai hakemuksen, ei muiden suostumusta vaadita; riittää, että asiasta on heille ilmoitettu. Perusteena on se, että pääsäännön mukaan lapsen etua vastaa, jos hänen kansalaisuutensa määräytyy yhdenmukaisesti hänen huoltajanaan olevan vanhemman kansalaisuuden kanssa.

Tämän pykälän 3 momentin mukaan vajaavaltaisen puhevallan käyttämisestä on muutoin voimassa, mitä hallintomenettelylaissa on säädetty.

Voimaantulosäännös. Lain on suunniteltu tulevan voimaan syyskuun 1 päivänä 1984.

Siirtymäsäännöksellä on tahdottu antaa naimattomalle alaikäiselle mahdollisuus saada lain voimaan tullessa Suomen kansalaisuus ilmoituksesta kahdessa tapauksessa. Ilmoituksen voi ensiksikin tehdä silloin, kun lapsi syntyessään olisi saanut Suomen kansalaisuuden, jos silloin olisi ollut voimassa ehdotuksen 1 §:n 1 momentti eli säännös, jonka mukaan lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos hänen äitinsä on Suomen kansalainen. Toiseksi ilmoitus voidaan tehdä, kun lapsi on syntyessään saanut Suomen kansalaisuuden, mutta on menetetty sen esimerkiksi vanhempiensa solmiessa avioliiton ja muutettuaan maas-

ta. Kummassakin tapauksessa huoltaja voi tehdä ilmoituksen, jos lapsen äiti on ilmoituksen teko-
hetkellä Suomen kansalainen.

Ilmoituksen tekeminen on mahdollista kolmen vuoden aikana lain voimaantulosta. Syyskuun 1 päivänä 1966 tai sen jälkeen syntyneen on tehtävä ilmoitus viimeistään elokuun 31 päivänä 1987.

Niille henkilöille, jotka tulevat täysi-ikäisiksi puolen vuoden kuluessa lain voimaantulosta lukiin, on varattu puolen vuoden aika ilmoituksen tekemiseen. Siten niiden henkilöiden, jotka ovat syntyneet syyskuun 1 päivän 1966 ja helmikuun 28 päivän välisenä aikana 1967, tulee tehdä ilmoitus viimeistään helmikuun 28 päivänä 1985. Tänä aikana täysi-ikäiseksi tullut henkilö tekee ilmoituksen itse.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lainmuutoksen edellyttämät muutokset kansalaisuusasetukseen valmistellaan myöhemmin.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

4. Säättämisjärjestys

Voimassa oleva kansalaisuuslaki on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti, koska lakiin on sisällytetty säännöksiä, joiden mukaan Suomen kansalaisuuden saa säännöksissä mainituin edellytyksin tekemällä säädettyssä järjestyksessä tätä tarkoittavan ilmoituksen. Nämä säännökset sisältävät poikkeuksen hallitusmuodon 31 §:ään, jonka mukaan tasavallan presidentillä on valta antaa vieraan maan kansalaiselle Suomen kansalaisuus.

Lakiehdotuksen 3 a ja 3 b §:ssä laajennetaan tätä mahdollisuutta saada Suomen kansalaisuus ilmoituksesta. Laajennus koskee tapauksia, jotka tähän asti ovat kuuluneet tasavallan presidentin valtaan antaa Suomen kansalaisuus vieraan maan kansalaiselle. Tästä syystä lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, *muutetaan* 28 päivänä kesäkuuta 1968 annetun kansalaisuuslain (401/68) 1 §:n 1 momentti, 3 §, 5—8 ja 9 §, 10 §:n 6 momentti ja 12 § sekä *lisätään* lakiin uusi 3 a ja 3 b §, 4 §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 8 a ja 8 b §, 11 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

1 §

Lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden:

- 1) jos äiti on Suomen kansalainen;
- 2) jos isä on Suomen kansalainen ja avioliitos-
sa lapsen äidin kanssa;
- 3) jos isä on kuollut, mutta on kuollessaan
ollut Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen
äidin kanssa; tai
- 4) jos lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessänsä
minkään muun valtion kansalaisuutta.

3 §

Jos mies, joka on Suomen kansalainen, menee avioliittoon ulkomaalaisen naisen kanssa, tulee heidän yhteinen, ennen avioliittoa syntynyt lapsensa Suomen kansalaiseksi, jos:

- 1) lapsen huolto kuuluu molemmille vanhemmille tai toiselle heistä; ja
- 2) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

3 a §

Lapsi, joka ei ole 1 tai 3 §:n nojalla saanut Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos:

- 1) lapsen isä on lapsen syntyessä ollut ja on edelleen Suomen kansalainen;
- 2) lapsen huolto kuuluu isälle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;
- 3) lapsi asuu pysyvästi Suomessa; ja
- 4) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

3 b §

Ulkomaalainen lapsi, joka on otettu ottolapseksi, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos:

- 1) ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapsen huolto kuuluu hänelle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;
- 2) lapseksiottaminen on Suomessa pätevä; ja
- 3) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

4 §

Kun ulkomaalainen otetaan Suomen kansalaiseksi, kansalaistamispäätöksessä määrätään, tuleeeko hänen alle kahdeksantoistavuotias naimaton lapsensa samalla Suomen kansalaiseksi.

5 §

Ulkomaalainen saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä siitä lähtien kun hän on täyttänyt kuusitoista vuotta ja lisäksi sitä ennen yhteensä vähintään viiden vuoden ajan. Hän voi tehdä ilmoituksen täytettyään kaksikymmentäyksi vuotta mutta ennen kuin on täyttänyt kaksikymmentäkolme vuotta.

Ulkomaalainen, joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan valtion kansalaisuuden, voi tehdä 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen jo kahdeksantoista vuotta täytettyään, jos hänellä silloin on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä viimeisten viiden vuoden ajan ja lisäksi sitä ennen yhteensä vähintään viisi vuotta.

Kun valtakunta tai sen osa on julistettu sotatilaan, ei vihollisvaltion kansalainen eikä myöskään sen entinen kansalainen voi 1 tai 2 momentin nojalla saada Suomen kansalaisuutta.

6 §

Jos syntyperäinen Suomen kansalainen, jolla on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä siihen asti kun hän on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on maasta muutettuaan menettänyt Suomen kansalaisuuden, hän saa sen ilmoituksesta takaisin asuttuaan maassa viimeksi kuluneet kaksi vuotta. Jos hän on jonkin muun valtion kansalainen, hän voi saada Suomen kansalaisuuden takaisin vain, jos hän samalla menettää vieraan valtion kansalaisuuden.

7 §

Kun ulkomaalainen saa 5 tai 6 §:n nojalla

Suomen kansalaisuuden, saa hänen lapsensa samalla Suomen kansalaisuuden, jos:

1) Suomen kansalaiseksi tuleva vanhempi ei vastusta sitä, että myös lapsi saa Suomen kansalaisuuden;

2) lapsen huolto kuuluu hänelle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;

3) lapsi asuu pysyvästi Suomessa; ja

4) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

8 §

Suomen kansalaisuuden menettää henkilö:

1) joka saa vieraan valtion kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka annettuaan siihen vapaaehtoisesti nimenomaisen suostumuksensa;

2) joka ryhtymällä vieraan valtion palvelukseen saa sen kansalaisuuden; tai

3) joka ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa ja joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että:

a) hänen vanhempansa saavat vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sanottu, edellyttäen että hänen huoltonsa kuuluu heille yhteisesti; tai

b) toinen hänen vanhemmistaan saa vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sanottu, edellyttäen että hänen huoltonsa kuuluu tälle yksin tai yhteisesti tämän puolison kanssa, joka ei ole Suomen kansalainen.

8 a §

Suomen kansalaisuuden menettäminen määräytyy siten kuin 2 momentissa säädetään, jos Suomi on tehnyt vieraan valtion kanssa sitä koskevan sopimuksen.

Suomen kansalainen, joka syntyessään on saanut myös sopimusvaltion kansalaisuuden, menettää Suomen kansalaisuuden saavuttaessaan sopimuksessa määrätyn, vähintään yhdeksätoista ja enintään kahdenkymmenen kahden vuoden iän, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa viimeisten viiden vuoden ajan toisessa sopimusvaltiossa. Samalla menettää Suomen kansalaisuuden myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton tai jos sopimuksessa on toisin määrätty.

Henkilö, joka on menettänyt Suomen kansalaisuuden 2 momentin perusteella ja sen jälkeen ollut keskeytyksettä toisen sopimusvaltion kansalainen, saa ilmoituksesta takaisin Suomen kansalaisuuden muutettuaan pysyvästi asumaan maa-

han, jos hän samalla menettää toisen sopimusvaltion kansalaisuuden. Hänen lapsensa kansalaisuuteen sovelletaan, mitä 7 §:ssä on säädetty.

8 b §

Suomen kansalainen, joka on syntynyt ulkomailla ja joka ei menetä Suomen kansalaisuutta 8 a §:n nojalla, menettää sen täyttäessään kaksikymmentäkaksi vuotta, jos:

1) hänellä ei koskaan ole ollut varsinaista asuntoaan ja kotiaan Suomessa;

2) hän ei ole oleskellut Suomessa sellaisissa olosuhteissa, jotka osoittaisivat yhteenkuuluvuutta Suomeen; ja

3) hän on myös vieraan valtion kansalainen. Suomen kansalainen, joka voi menettää kansalaisuutensa 1 momentin perusteella, voi kuitenkin hakea kansalaisuuden säilyttämistä. Hakemus on tehtävä ennen kuin hakija on täyttänyt kaksikymmentäkaksi vuotta.

Kun henkilö 1 momentin perusteella menettää Suomen kansalaisuuden, menettää sen samalla myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton.

9 §

Suomen kansalainen, joka on myös vieraan valtion kansalainen tai joka haluaa tulla vieraan valtion kansalaiseksi, voidaan hakemuksesta vapauttaa Suomen kansalaisuudesta. Vapautusta ei voida evätä, jos hakija asuu pysyvästi ulkomailla.

Jos hakija ei vielä hakemusta tehdessään ole vieraan valtion kansalainen, on Suomen kansalaisuudesta vapautumisen ehdoksi kuitenkin asetettava, että hän päätöksessä määrätyn ajan kuluessa saa vieraan valtion kansalaisuuden.

10 §

Lapsen osalta on 3—5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovellettava, mitä 7 §:ssä on säädetty.

11 §

Sama koskee päätöstä, jolla Suomen kansalainen 9 §:n nojalla vapautetaan Suomen kansalaisuudesta.

12 §

Edellä 3 a, 3 b, 5 ja 6 §:ssä, 8 a §:n 3 momentissa sekä 10 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kirjallisesti sisäasiainministeriölle.

Ministeriö toteaa päätöksellään, onko ilmoittaja täten saanut Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuus katsotaan saaduksi sinä päivänä, jolloin ilmoitus on kirjattu sisäasiainministeriössä.

12 a §

Hakemuksen tai ilmoituksen Suomen kansalaisuuden saamiseksi samoin kuin hakemuksen Suomen kansalaisuudesta vapauttamiseksi voi alaikäisen osalta tehdä vain hänen huoltajansa. Jos huoltajia on useampia ja edellä tarkoitetun hakemuksen tai ilmoituksen on tehnyt vain yksi heistä, on muille huoltajille ilmoitettava siitä.

Jos alaikäinen on täyttänyt viisitoista vuotta, on häntä itseään kuultava huoltajan tekemän hakemuksen tai ilmoituksen johdosta. Alaikäinen, joka on täyttänyt viisitoista vuotta, ei voi saada Suomen kansalaisuutta eikä häntä voida siitä vapauttaa, jos hän on ilmoittanut sitä vastustavansa.

Vajaavaltaisen puhevallan käyttämisestä Suomen kansalaisuutta koskeissa asioissa on muutoin voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/82) on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

Lapsi, joka on syntynyt elokuun 31 päivän 1966 jälkeen mutta ennen tämän lain voimaantuloa ja

1) joka syntyessään olisi saanut Suomen kansalaisuuden, jos tämän lain 1 §:n 1 momentti silloin olisi ollut voimassa, taikka

2) joka syntyessään on saanut Suomen kansalaisuuden mutta on menettänyt sen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan tai sitä ennen voimassa olleen vastaavan säännöksen perusteella,

saa Suomen kansalaisuuden huoltajan tekemästä ilmoituksesta, jos ilmoitusta tehtäessä lapsen äiti on Suomen kansalainen ja lapsi alle kahdeksantoistavuotias ja naimaton.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä ennen syyskuun 1 päivää 1987. Jos lapsi on syntynyt ennen maaliskuun 1 päivää 1967, ilmoitus voidaan kuitenkin tehdä viimeistään helmikuun 28 päivänä 1985, vaikka lapsi on jo täyttänyt kahdeksantoista vuotta.

Ilmoituksesta on voimassa, mitä tämän lain 12 §:ssä ja 12 a §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Lapsi, joka 2 momentin 1 kohdan nojalla on saanut Suomen kansalaisuuden, rinnastetaan 8 a §:n 2 momenttia sovellettaessa lapseen, joka syntyessään on saanut Suomen kansalaisuuden.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 1984

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sisäasiainministeri *Matti Luttinen*

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, *muutetaan* 28 päivänä kesäkuuta 1968 annetun kansalaisuuslain (401/68) 1 §:n 1 momentti, 3 §, 5—8 ja 9 §, 10 §:n 6 momentti ja 12 § sekä

lisätään lakiin uusi 3 a ja 3 b §, 4 §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 8 a ja 8 b §, 11 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Suomen kansalaisuuden saa syntyessään:

1) aviolapsi, jonka isä on Suomen kansalainen;

2) aviolapsi, jonka äiti on Suomen kansalainen, jollei lapsi syntyessään saa vieraan valtion kansalaisuutta;

3) avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, jonka äiti on Suomen kansalainen; sekä

4) muu lapsi, joka syntyy Suomessa, jollei lapsi syntyessään saa vieraan valtion kansalaisuutta.

3 §

Milloin Suomen mies menee naimisiin ulkomaalaisen naisen kanssa, tulee heidän yhteinen, ennen avioliittoa syntynyt lapsensa Suomen kansalaiseksi, jos hän on naimaton eikä vielä ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta.

Ehdotus

1 §

Lapsi saa syntyessään Suomen kansalaisuuden:

1) jos äiti on Suomen kansalainen;

2) jos isä on Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen äidin kanssa;

3) jos isä on kuollut, mutta on kuollessaan ollut Suomen kansalainen ja avioliitossa lapsen äidin kanssa; tai

4) jos lapsi syntyy Suomessa eikä saa syntyessään minkään muun valtion kansalaisuutta.

3 §

Jos mies, joka on Suomen kansalainen, menee avioliittoon ulkomaalaisen naisen kanssa, tulee heidän yhteinen, ennen avioliittoa syntynyt lapsensa Suomen kansalaiseksi, jos:

1) lapsen huolto kuuluu molemmille vanhemmille tai toiselle heistä; ja

2) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

3 a §

Lapsi, joka ei ole 1 tai 3 §:n nojalla saanut Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos:

1) lapsen isä on lapsen syntyessä ollut ja on edelleen Suomen kansalainen;

2) lapsen huolto kuuluu isälle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;

3) lapsi asuu pysyvästi Suomessa; ja

4) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

3 b §

Ulkomaalainen lapsi, joka on otettu ottolapseksi, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1) ottovanhemmista ainakin toinen on Suomen kansalainen ja lapsen huolto kuuluu hänelle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;

2) lapseksiottaminen on Suomessa pätevä; ja

3) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksantoista vuotta eikä ole naimisissa.

4 §

Ks 7 §:n 1 mom.

Kun ulkomaalainen otetaan Suomen kansalaiseksi, kansalaistamispäätöksessä määrätään, tuleeeko hänen alle kahdeksantoistavuotias naimaton lapsensa samalla Suomen kansalaiseksi.

5 §

Ulkomaalainen, joka on syntynyt Suomessa ja jolla on täällä keskeytyksettä ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa, saa Suomen kansalaisuuden, kun hän kaksikymmentäyksi vuotta täytettyään, mutta ennen kuin on täyttänyt kaksikymmentäkolme vuotta, kirjallisesti ilmoittaa sisäasiainministeriölle haluavansa tulla Suomen kansalaiseksi. Joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan valtion kansalaisuuden, voi tehdä sellaisen ilmoituksen jo kahdeksantoista vuotta täytettyään.

Kun valtakunta tai osa siitä on julistettu sotatilaan, ei vihollisvaltion kansalainen eikä myöskään sen entinen kansalainen voi 1 momentin nojalla saada Suomen kansalaisuutta.

6 §

Jos syntyperäinen Suomen kansalainen, jolla on yhdeksänteentoista ikävuoteensa asti keskeytyksettä ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa, on menettänyt Suomen kansalaisuuden, saa hän sen takaisin asuttuaan maassa viimeksi kuluneet kaksi vuotta ilmoittamalla kirjallisesti sisäasiainministeriölle haluavansa tulla Suomen kansalaiseksi. Joka on jonkun muun valtion kansalainen ei kuitenkaan voi saada takaisin Suomen kansalaisuutta, ellei hän samalla menetä vieraan valtion kansalaisuutta.

5 §

Ulkomaalainen saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä siitä lähtien kun hän on täyttänyt kuusitoista vuotta ja lisäksi sitä ennen yhteensä vähintään viiden vuoden ajan. Hän voi tehdä ilmoituksen täytettyään kaksikymmentäyksi vuotta mutta ennen kuin on täyttänyt kaksikymmentäkolme vuotta.

Ulkomaalainen, joka on kansalaisuudeton tai joka saamalla Suomen kansalaisuuden menettää vieraan valtion kansalaisuuden, voi tehdä 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen jo kahdeksantoista vuotta täytettyään, jos hänellä silloin on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä viimeisten viiden vuoden ajan ja lisäksi sitä ennen yhteensä vähintään viisi vuotta.

Kun valtakunta tai sen osa on julistettu sotatilaan, ei vihollisvaltion kansalainen eikä myöskään sen entinen kansalainen voi 1 tai 2 momentin nojalla saada Suomen kansalaisuutta.

6 §

Jos syntyperäinen Suomen kansalainen, jolla on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa Suomessa keskeytyksettä siihen asti kun hän on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on maasta muutettuaan menettänyt Suomen kansalaisuuden, hän saa sen ilmoituksesta takaisin asuttuaan maassa viimeksi kuluneet kaksi vuotta. Jos hän on jonkin muun valtion kansalainen, hän voi saada Suomen kansalaisuuden takaisin vain, jos hän samalla menettää vieraan valtion kansalaisuuden.

Voimassa oleva laki

7 §

Kun ulkomaalainen 4 §:n nojalla otetaan Suomen kansalaiseksi, tulee hänen alle kahdeksantoista vuoden ikäinen naimaton lapsensakin samalla Suomen kansalaiseksi, jollei kansalaistamispäätöksessä toisin määrätä.

Jos vanhempien yhteisessä huollossa olevan ja Suomessa pysyvästi asuvan alle kahdeksantoista vuoden ikäisen naimattoman aviolapsen isä saa Suomen kansalaisuuden 5 tai 6 §:n nojalla, saa lapsi Suomen kansalaisuuden yhdessä isänsä kanssa. Jos aviolapsi tai avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi on äitinsä huollossa, saa hän vastaavasti Suomen kansalaisuuden yhdessä äitinsä kanssa.

8 §

Suomen kansalaisuuden menettää henkilö, joka

1) saa vieraan valtion kansalaisuuden joko hakemuksesta tai annettuaan siihen nimenomaisen suostumuksensa;

2) ryhtymällä vieraan valtion palvelukseen saan sen kansalaisuuden;

3) ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa ja joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että hänen vanhempansa, jos hänen huoltonsa kuuluu heille, tai toinen heistä, jos hänen huoltonsa kuuluu tälle yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa, joka ei ole Suomen kansalainen, saavat vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin edellä tässä pykälässä on sanottu; sekä henkilö, joka

4) ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa ja joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että hänen vanhempansa solmivat avioliiton keskenään. Milloin hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on Suomessa, menettää hän kuitenkin Suomen kansalaisuuden vain muuttaessaan maasta alle kahdeksantoista vuotiaana, jos hän tällöin on vieraan valtion kansalainen.

Ehdotus

7 §

Kun ulkomaalainen saa 5 tai 6 §:n nojalla Suomen kansalaisuuden, saa hänen lapsensa samalla Suomen kansalaisuuden, jos;

1) Suomen kansalaiseksi tuleva vanhempi ei vastusta sitä, että myös lapsi saa Suomen kansalaisuuden;

2) lapsen huolto kuuluu hänelle yksin tai yhteisesti lapsen muun huoltajan kanssa;

3) lapsi asuu pysyvästi Suomessa; ja

4) lapsi ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa.

8 §

Suomen kansalaisuuden menettää henkilö:

1) joka saa vieraan valtion kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka annettuaan siihen vapaaehtoisesti nimenomaisen suostumuksensa;

2) joka ryhtymällä vieraan valtion palvelukseen saa sen kansalaisuuden; tai

3) joka ei ole täyttänyt kahdeksaatoista vuotta eikä ole naimisissa ja joka tulee vieraan valtion kansalaiseksi sen johdosta, että:

a) hänen vanhempansa saavat vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sanottu, edellyttäen että hänen huoltonsa kuuluu heille yhteisesti; tai

b) toinen hänen vanhemmistaan saa vieraan valtion kansalaisuuden siten kuin 1 tai 2 kohdassa on sanottu, edellyttäen että hänen huoltonsa kuuluu tälle yksin tai yhteisesti tämän puolison kanssa, joka ei ole Suomen kansalainen.

8 a §

Suomen kansalaisuuden menettäminen määräytyy siten kuin 2 momentissa säädetään, jos Suomi on tehnyt vieraan valtion kanssa sitä koskevan sopimuksen.

Suomen kansalainen, joka syntyessään on saanut myös sopimusvaltion kansalaisuuden, menettää Suomen kansalaisuuden saavuttaessaan sopi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muksessa määrätyn, vähintään yhdeksäntoista ja enintään kahdenkymmenen kahden vuoden iän, jos hänellä on ollut varsinainen asuntonsa ja kotinsa viimeisten viiden vuoden ajan toisessa sopimusvaltiossa. Samalla menettää Suomen kansalaisuuden myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton tai jos sopimuksessa on toisin määrätty.

Henkilö, joka on menettänyt Suomen kansalaisuuden 2 momentin perusteella ja sen jälkeen ollut keskeytyksettä toisen sopimusvaltion kansalainen, saa ilmoituksesta takaisin Suomen kansalaisuuden muutettuaan pysyvästi asumaan maahan, jos hän samalla menettää toisen sopimusvaltion kansalaisuuden. Hänen lapsensa kansalaisuuteen sovelletaan, mitä 7 §:ssä on säädetty.

8 b §

Suomen kansalainen, joka on syntynyt ulkomailla ja joka ei menetä Suomen kansalaisuutta 8 a §:n nojalla, menettää sen täyttäessään kaksikymmentäkaksi vuotta, jos:

1) hänellä ei koskaan ole ollut varsinaista asuntoaan ja kotiaan Suomessa;

2) hän ei ole oleskellut Suomessa sellaisissa olosuhteissa, jotka osoittaisivat yhteenkuuluvuutta Suomeen; ja

3) hän on myös vieraan valtion kansalainen.

Suomen kansalainen, joka voi menettää kansalaisuutensa 1 momentin perusteella, voi kuitenkin hakea kansalaisuuden säilyttämistä. Hakemus on tehtävä ennen kuin hakija on täyttänyt kaksikymmentäkaksi vuotta.

Kun henkilö 1 momentin perusteella menettää Suomen kansalaisuuden, menettää sen samalla myös hänen lapsensa, joka on saanut Suomen kansalaisuuden tältä vanhemmaltaan, ei kuitenkaan, jos lapsesta sen johdosta tulisi kansalaisuudeton.

9 §

Henkilö, joka on sekä Suomen että vieraan valtion kansalainen, voidaan hakemuksesta vapauttaa Suomen kansalaisuudesta.

9 §

Suomen kansalainen, joka on myös vieraan valtion kansalainen tai joka haluaa tulla vieraan valtion kansalaiseksi, voidaan hakemuksesta vapauttaa Suomen kansalaisuudesta. Vapautusta ei voida evätä, jos hakija asuu pysyvästi ulkomailla.

Jos hakija ei vielä hakemusta tehdessään ole vieraan valtion kansalainen, on Suomen kansalaisuudesta vapautumisen ehdoksi kuitenkin asetettava, että hän päätöksessä määrätyn ajan kuluessa saa vieraan valtion kansalaisuuden.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Lapsen osalta on 3—5 momentissa tarkoitettuisa tapauksissa sovellettava mitä 7 §:n 2 momentissa on säädetty.

Lapsen osalta on 3—5 momentissa tarkoitettuisa tapauksissa sovellettava, mitä 7 §:ssä on säädetty.

11 §

Sama koskee päätöstä, jolla Suomen kansalainen 9 §:n nojalla vapautetaan Suomen kansalaisuudesta.

12 §

Kun joku 5, 6, 10 tai 15 §:n nojalla ilmoittaa haluavansa päästä Suomen kansalaiseksi, sisäasiainministeriö päätöksellään toteaa, onko hän täten saanut Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuus katsotaan saaduksi sinä päivänä, jolloin ilmoitus on sisäasiainministeriössä kirjattu.

12 §

Edellä 3 a, 3 b, 5 ja 6 §:ssä, 8 a §:n 3 momentissa sekä 10 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kirjallisesti sisäasiainministeriölle. Ministeriö toteaa päätöksellään, onko ilmoittaja täten saanut Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuus katsotaan saaduksi sinä päivänä, jolloin ilmoitus on kirjattu sisäasiainministeriössä.

12 a §

Hakemuksen tai ilmoituksen Suomen kansalaisuuden saamiseksi samoin kuin hakemuksen Suomen kansalaisuudesta vapauttamiseksi voi alaikäisen osalta tehdä vain hänen huoltajansa. Jos huoltajia on useampia ja edellä tarkoitettujen hakemuksen tai ilmoituksen on tehtyt vain yksi heistä, on muille huoltajille ilmoitettava siitä.

Jos alaikäinen on täyttänyt viisitoista vuotta, on häntä itseään kuultava huoltajan tekemän hakemuksen tai ilmoituksen johdosta. Alaikäinen, joka on täyttänyt viisitoista vuotta, ei voi saada Suomen kansalaisuutta eikä häntä voida siitä vapauttaa, jos hän on ilmoittanut sitä vastustavansa.

Vajaavaltaisen puhevallan käyttämisestä Suomen kansalaisuutta koskevissa asioissa on muutoin voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/82) on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

Lapsi, joka on syntynyt elokuun 31 päivän 1966 jälkeen mutta ennen tämän lain voimaantuloa ja

1) joka syntyessään olisi saanut Suomen kansalaisuuden, jos tämän lain 1 §:n 1 momentti silloin olisi ollut voimassa, taikka

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2) joka syntyessään on saanut Suomen kansalaisuuden mutta on menettänyt sen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 8 §:n 1 momentin 4 kohdan tai sitä ennen voimassa olleen vastaavan säännöksen perusteella,

saa Suomen kansalaisuuden huoltajan tekemästä ilmoituksesta, jos ilmoitusta tehtäessä lapsen äiti on Suomen kansalainen ja lapsi alle kahdeksantoistavuotias ja naimaton.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä ennen syyskuun 1 päivää 1987. Jos lapsi on syntynyt ennen maaliskuun 1 päivää 1967, ilmoitus voidaan kuitenkin tehdä viimeistään helmikuun 28 päivänä 1985, vaikka lapsi on jo täyttänyt kahdeksantoista vuotta.

Ilmoituksesta on voimassa, mitä tämän lain 12 §:ssä ja 12 a §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Lapsi, joka 2 momentin 1 kohdan nojalla on saanut Suomen kansalaisuuden, rinnastetaan 8 a §:n 2 momenttia sovellettaessa lapseen, joka syntyessään on saanut Suomen kansalaisuuden.